

Hallinto-oikeuden menettely valituksen ratkaisemisessa

ASIAN VIREILLETULO

Oikeuskanslerinvirastoon saapui kesäkuussa 2022 kantelu, jossa arvosteltiin Tukesin menettelyä painelaiterekisteriä ylläpitävänä viranomaisena ja tietopyyntöön vastaamisessa. Annoin ratkaisuni asiasta 15.12.2023 ([OKV/1691/10/2022](#)).

Oikeuskanslerinvirastoon toimitetusta asiakirja-aineistosta kävi ilmi, että asiaa oli käsitelty Turun hallinto-oikeudessa (päätös 14.6.2023 H1163/2023, Dnro 316/03.04.04.01/2022). Tietopyynnön esittäjä valitti hallinto-oikeuteen Tukesin 21.1.2022 antamasta päätöksestä. Valituksenalaisessa päätöksessään Tukes oli päättänyt luovuttaa valittajalle painelaitteiden omistajien ja haltijoiden toiminimiä, yritys- ja yhteisötunnuksia sekä yhteistyötietoja koskevat tiedot painelaiterekisteristä. Lisäksi Tukes oli päättänyt olla luovuttamatta valittajalle pyydettyjä painelaitteiden rekisterinumeroita ja valmistusvuotta koskevia tietoja sekä painelaitteiden tarkastusajan kohtaa, tarkastuslajia, tarkastuksen tulosta sekä seuraavalle tarkastukselle määrättyä ajankohtaa koskevia painelaiterekisterin tietoja. Valittaja vaati valituksessaan 21.2.2022 Tukesin päätöksen kumoamista siltä osin, kun Tukes oli päättänyt olla luovuttamatta valittajalle pyydettyjä tietoja. Hallinto-oikeus kumosi ratkaisussaan valituksen kohteena olevan Tukesin päätöksen ja palautti asian Tukesin uudelleen käsiteltäväksi.

Otin valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 1 momentin perusteella omana aloitteenani tutkittavakseni Turun hallinto-oikeuden menettelyn siltä kannalta, että miten hallinto-oikeuden päätös suhteutuu hallintolainkäytössä noudatettavaan reformatio in peius –kieltoon, joka sääntelee muutoksenhakutuomioistuimen tutkimisvallan rajoja. Pyysin 9.1.2024 Turun hallinto-oikeutta antamaan selvityksensä ja lausuntonsa asiasta.

SELVITYS

Turun hallinto-oikeus on antanut lausuntonsa 26.3.2024 (TKUHAO/318/2024).

Hallinto-oikeus toteaa lausunnossaan, että reformatio in peius -kiellon mukaisesti hallintotuomioistuimien ei voi muuttaa valituksen kohteena olevaa päätöstä valittajalle epäedullisempaan suuntaan kuin tietyissä tilanteissa (esimerkiksi vastapuoli valittanut samasta päätöksestä, päätöksessä olennainen menettelyvirhe), joista tässä asiassa ei ole ollut kysymys.

Tarkastelun kohteena olevassa päätöksessä hallinto-oikeus on poikennut tästä kiellosta. Hallinto-oikeuden lausunnon mukaan kysymyksessä on ollut asian ratkaisseelle kokoonpanolle tapahtunut inhimillinen virhe päätöstä ja erityisesti sen ratkaisuosiota muotoillessa. Hallinto-oikeus korostaa, että hallinto-oikeuden päätöksen kertoelmaosiota sekä perusteluja yhdessä lukien päätöksestä kuitenkin ilmenee, että Tukesin päätöksen kumoaminen on kohdistunut nimenomaan siihen osaan päätöstä, jossa tietojen luovuttamisesta on kieltäydytty. Tämä on ollut selvää Tukesille, joka on käsitellyt asian näitä osin päätöksellä 29.8.2023 uudestaan. Valittajalle, joka ei ole hakenut virheen johdosta muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, ei ole aiheutunut virheestä tosiasiallista vahinkoa, koska se oli muut kuin riidanalaiset tiedot Tukesilta jo saanut.

RATKAISU

Hallinto-oikeuden menettelyn arviointi

Reformatio in peius –kielto rajoittaa tuomioistuimen toimivaltaa. Kielto tarkoittaa hallintolainkäytössä sitä, että muutoksenhakutuomioistuimien ei saa muuttaa valituksenalaista päätöstä valittajan vahingoksi tilanteessa, jossa hän on ainoana osapuolena hakenut siihen muutosta. Kiellon yleisenä tarkoituksena on turvata asianosaisen mahdollisuus hakea muutosta ilman vaaraa siitä, että hänen oma muutoksenhakunsa voisi johtaa hänen kannaltaan huonompaan lopputulokseen. Pääasiasta ei saa antaa ratkaisua laajemmalti, kuin mitä on vaadittu.

Tästä tuomioistuimen toimivaltaa rajoittavasta periaatteesta tai sen soveltamisesta ei ole lailla erikseen säädetty. Periaatteen soveltuvuus ja tarkempi sisältö tulee siten arvioida ja ratkaista kussakin hallintolainkäyttöasiassa erikseen ottaen huomioon käsiteltävänä olevan asian luonne ja prosessuaalinen asetelma sekä asianosaisten oikeusturvanäkökohdat. Kielto ilmenee kuitenkin välillisesti hallintotuomioistuimen ratkaisuvallasta sääntelevästä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 79 §:stä, jonka mukaan hallintotuomioistuimen on päätöksessään annettava ratkaisu esitettyihin vaatimuksiin. Lakia koskevassa hallituksen esityksessä ([HE](#)

[29/2018 vp](#), s. 143) lainkohtaa on perusteltu muun ohella sillä, että tuomioistuimen ei tule laajentaa oikeudenkäyntiä ohi osapuolten vaatimusten. Lähtökohtana on, että päätös perustuu vain osapuolten esittämiin vaatimuksiin ja niiden perusteluihin.

Tarkastelun kohteena olevassa asiassa tietopyynnön esittäjän valituksessa on vaadittu päätöksen kumoamista vain siltä osin, kun Tukes on hylännyt hänen tietopyyntönsä. Hallinto-oikeus on kuitenkin kumonnut valituksenalaisen päätöksen kokonaan, eli myös siltä osin, kun Tukes on päättänyt luovuttaa pyydettyjä tietoja valittajalle. Näin ollen hallinto-oikeus on ratkaissut asian osittain valittajan vahingoksi ja laajemmin, kuin mitä asiassa on vaadittu, eli reformatio in peius –kiellon vastaisesti.

Hallinto-oikeus on lausunnossaan korostanut, että päätöksen kertoelmaosioista ja perusteluista käy kuitenkin ilmi, että hallinto-oikeuden tarkoituksena on ollut kumota valituksenalainen päätös vain siltä osin, kuin siihen oli haettu muutosta. Tässä yhteydessä on kuitenkin huomattava, että tuomioistuimen ratkaisussa määräävää lopputuloksen kannalta on se, mitä ratkaisuosiossa on asiasta päätetty. Tämän vuoksi tuomioistuimen on kiinnitettävä erityistä huomiota ratkaisuosion muotoiluun. Perustelut eivät sinänsä ole osapuolia sitovia, joskin perusteluihin kohdistuu myös täsmällisyys- ja selkeysvaatimus siten, että niiden pitäisi olla ristiriidattomat ratkaisuosion kanssa.

Tässä tapauksessa valittajalle ei ole kuitenkaan aiheutunut tosiasiallista vahinkoa Turun hallinto-oikeuden päätöksen ratkaisuosion muotoilusta huolimatta, vaan se on saanut Tukesilta ne tiedot, jotka Tukes on hallinto-oikeuden kumoamalla päätöksellään päättänyt luovuttaa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kiinnitän Turun hallinto-oikeuden huomiota päätösten ratkaisuosioiden muotoilemiseen niin, että ne eivät ole vastoin reformatio in peius –kieltoa, sekä päätöksen ratkaisuosion ja perusteluiden ristiriidattomuuteen.

Asia ei anna aihetta enempisiin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Elina Nyholm